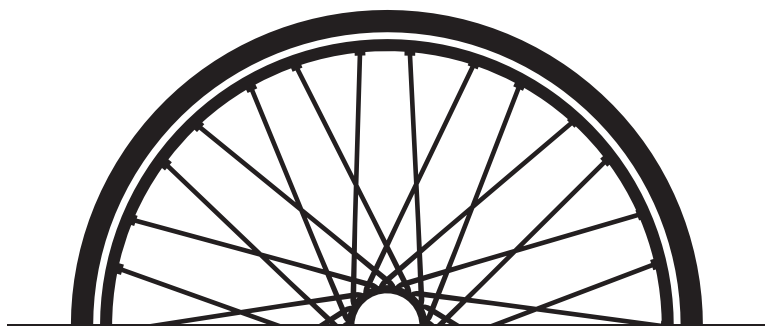

Snežana Radojičić

Preko Himalaja i Gobija

■ Laguna ■

Copyright © 2015, Snežana Radojičić
Copyright © ovog izdanja 2015, LAGUNA

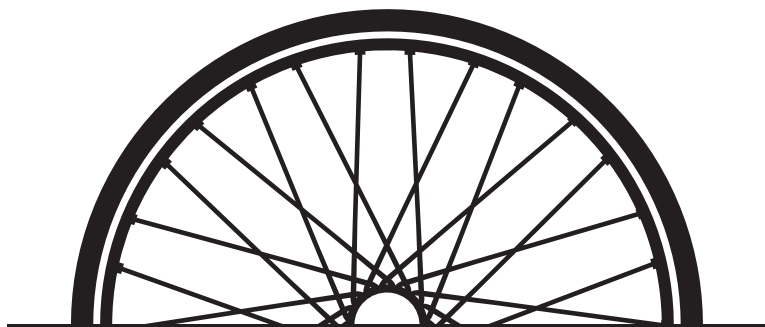

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

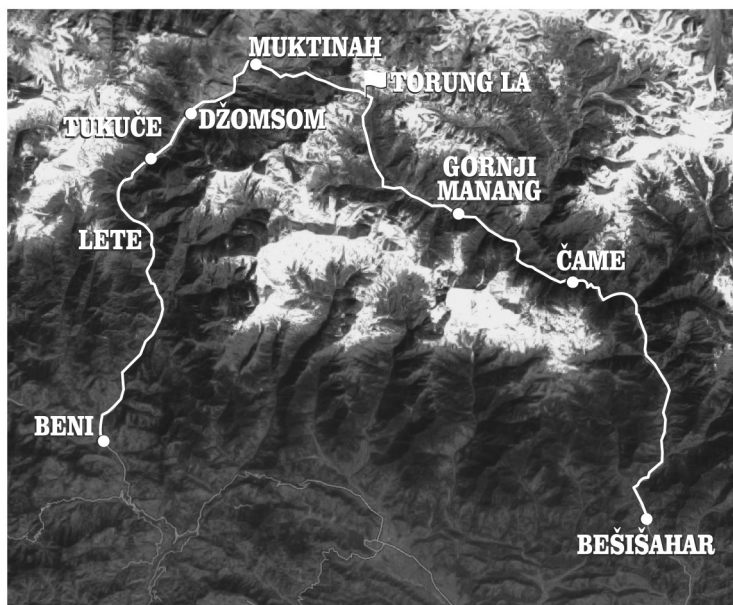
Preko Himalaja i Gobija

Sadržaj

Prebivalište snega	9
Veoma veliko i suvo	121
<i>O autorki</i>	201

Prebivalište snega

Anapurna, kružna ruta na nepalskim Himalajima dužine 325 km; najviša tačka: prevoj Torung La, koji se nalazi na 5614 metara nadmorske visine.

Uoči polaska

Nakon više od dve godine na putu oko sveta biciklom, uputila sam se prema nepalskim Himalajima u nameri da vozim Anapurna kružnom rutom. Reč je o klasičnoj trekerskoj ruti kojom se može biciklirati otprilike trista-četiristo kilometara, zavisno od toga gde su start i cilj. Podaci koje sam prikupila na internetu kažu da je veoma naporna za vožnju jer najvećim delom nema nikakvog puta i često treba gurati bicikl ili ga nositi. Sa visine od sedamsto šezdeset metara, sa koje se kreće na startu Bešišahar, treba se ispeti na pet hiljada četiristo šesnaest metara, na koliko se nalazi najviši prevoj na svetu – Torung La.

Rasteretila sam bicikl za deset ili više kilograma, zadržavši samo zadnje bisage sa garderobom – letnjom i zimskom, vrećom za spavanje, alatom, prečišćivačem za vodu i gorionikom. Prilično me onespokojava što sam ostavila šator, iako sam pročitala da svuda postoje hosteli. Došla sam u jeku turističke sezone kada zagovornici aktivnog odmora iz

celog sveta kreću na višednevno planinarenje ovom rutom, pa se često dešava da hosteli ne mogu da ih sve prime. Nadala sam se da ću ipak biti malo brža od njih i da ću se svake noći domoći kreveta.

Jedna od najvećih nepoznanica i uzrok mojih bojazni jeste pitanje da li ću moći da se prilagodim na visinu od preko dve hiljade i osamsto metara, nakon koje obično počinju simptomi visinske bolesti. Nameravam da se pridržavam svih saveta stručnjaka i da na preporučenim visinama dam svom telu i dva-tri dana odmora dok se sasvim ne aklimatizuje. Međutim, znam da nekada ni to nije dovoljno jer neki organizmi genetski ne mogu da se prilagode visokorazređenom vazduhu, iako je to retka pojava. Ukoliko otkrijem da je to i moj slučaj – što ću znati po jakim simptomima visinske bolesti koji ne prolaze danima – moraću hitno da se spustim ispod dve i po hiljade metara pošto bi posledice mogle da budu katastrofalne. Verovatno je ta moja bojazan neosnovana, budući da već više od dve godine živim na otvorenom, što je najbolji preduslov za dobro prilagođavanje na ekstremne uslove kao što su velike visine, ali spremna sam na svaki mogući ishod.

Sve u svemu, čekala me je najneizvesnija, najnapornija i najduža tura do sada.

Dan prvi, 6. oktobar 2013.

Trebalo je da napustim Bešišahar već u šest jer sam uveliko bila spremna. Ali ispostavilo se da kancelarija Anapurna konzervacionog parka radi tek od deset. Naime, za ulazak na teritoriju ovog dela Himalaja potrebne su dve dozvole: registraciona karta za individualne trekere ili bicikliste i ulazno odobrenje. Svaka košta po dvadeset američkih dolara ako se kupe pre dolaska na Anapurnu. Kasnije, na čekpointima po Himalajima, cena je dvostruka. Sve sam to znala unapred, ali sam smetnula s uma najbitniju stvar – Nepalci rade od deset. I to je zvanično radno vreme, a zapravo počinju pola sata do sat kasnije. A kako je juče bila subota, što je u Nepalju neradni dan, svetiji od naše nedelje, to ni juče nisam mogla da pribavim neophodne dozvole. Tako otpočinjem turu dugim čekanjem od skoro četiri sata.

Oko pola jedanaest najzad krećem.

Put vodi uzvodno uz reku Marsjangdi i od početka obećava veliko mučenje – kamenit, strm, sav u

barama i kaljugama od kiša koje su padale prethodnih dana, a i zbog tek završene kišne sezone. Na skoro svakoj okuci preko njega se sliva reka, jer je put prokopan kroz stene niz koje teku vodopadi. Nekada je voda duboka i po trideset centimetara ili čak i više, a radi lakšeg prelaska džipova i minibusa postavljeno je kamenje. Ono je klizavo pa se često ne usuđujem da te rečice i reke presečem točkovima, već to radim peške: veoma oprezno hodam s kamena na kamen, gurajući pored sebe bicikl na koji se oslanjam. Bujića je toliko jaka da zanosi bicikl i gubim ravnotežu. Srećom, nijednom ne padam, a moje vojničke gojzericice, koje sam nedavno kupila, pokazuju se kao zaista nepromočive.

Ipak, put je mnogo bolji nego što sam očekivala jer nema veoma velikih uspona uz koje se ne može voziti i uz koje je čak teško gurati. Ali kako odmičem, tako sve češće radim ovo potonje – guram. Blatišta su sve veća i put liči na duboko preoranu njivu sa brazdama koje su napravili točkovi džipova. Izdignuti delovi, oni duž ivica i po sredini, lepljivi su od raskvašenog zemljišta. Tako zagacam u blato i nakupim nekoliko kilograma na cipelama i točkovima, a onda prođem kroz reku i sve se opere samo od sebe. Sve češće, oni vodopadi ne presecaju put samo na prevojima već i teku njime. I kad se obrađujem što kreće kratki spust, pa ću moći da sednem na bicikl, radost mi kratko traje – klizam se kao da vozim kroz

potok i vožnja je toliko naporna da često odustanem i opet počnem da guram čak i nizbrdo.

Moj bicikl sa samo dve zadnje bisage, u kojima imam manje od deset kilograma tereta, čini mi se lak kao oni trkački bicikli. Skoro da i ne osećam nikakav napor. Smejem se u sebi razmišljajući o tome kako je sve stvar navike i poređenja. Obično nosim preko pedeset kilograma, a sada sam višak stvari ostavila u hostelu u Bešišaharu.

Predeli kroz koje prolazim neodoljivo me podsećaju na one na Staroj planini, dok sam kanjon najviše liči na kavkaski Svaneti, gde sam vozila pretprošlog proleća.

Na skoro jednakim razdaljinama od četiri-pet kilometara grupisana su seoca sa po nekoliko kuća. U nekima su male prodavnice ili restorani, a cene su, očekivano, dvostruko veće nego dole, u 'civilizaciji'.

Ulazim u jednu da kupim nešto slatko, za usput, kada mi padne šećer. Na stepenicama sedi nekoliko dece, a žena je za tezgom. Dok prolazim unutra, čujem je kako ih podučava:

„Namaste! Give me pen!“

Deca ponavljaju za njom, a meni pritisak momentalno skače.

Ne podnosim prosjačenje. Užasno mi smeta što dobar deo Nepalaca na razne načine pokušava da izmoli novac od turista. Pošto su svi slabi na decu, onda roditelji njih poturaju učeći ih da kako ugledaju

stranca, tako ispruže ručicu i traže mu – olovku, slatkiše, novac. Znam da se na to ovde ne gleda kao na nešto nedostojno ili ružno, ili neprimereno. Donedavno sam mislila da smo upravo mi, turisti i putnici, krivi za to, jer smo dolazeći ovde darivali sirotinju tim šarenim lažama ili novčićima. Ali onda sam saznala da to nije počelo s bumom turista u drugoj polovini prošlog veka – već da su ovde ljudi oduvek bili skloni tom načinu 'zarađivanja'.

Moje uverenje izmenilo se nakon čitanja knjige *Sedam godina na Tibetu* Hajnriha Harera, koji je ovde živeo od završetka Drugog svetskog rata do sredine pedesetih godina dvadesetog veka. Tibet je tada bio skoro potpuno zatvoren za strance i ako je neki beli čovek i uspeo da ga poseti, to je bilo vrlo kratko, na nedelju-dve. No već tada je bilo mnogo prosjaka koji su sedeli ispred budističkih hramova i na ulicama Lase molili prolaznike za milostinju. Harer piše da je u jednom trenutku vladi prekipelo, te je odlučila da uposli te ljude i omogući im da zarade. Međutim, posle kratkog vremena oni su se ponovo vratili na ulice.

Sećam se slične priče sa našim Romima ispod novobeogradskog nadvožnjaka. Kada su ih gradske vlasti raselile dajući im montažne kontejnere za život, mnogi su vrlo brzo prodali te kućice za hiljadu-dve evra i vratili se svojim kartonskim 'kućama'.

Verovatno bi se sličnim neuspehom završio svaki pokušaj da se ovim Nepalcima koji prose objasni koliko je to nedostojanstveno. A ipak, ne uzdržavam se da ženu u prodavnici, koja koliko-toliko govori engleski, upitam zašto misli da stranac mora da ima olovku ili novac i da treba da ih dâ njenom detetu. Smešno i bespotrebno – znam, ali je jače od mene.

Žena me, očekivano, ne razume. Samo se osmehuje. U ovom delu sveta znanje stranog jezika prestaje kod nezgodnih pitanja, dok je osmeh obavezni deo kulture ophođenja.

Ništa manje nije smešan ni moj postupak kada me nekoliko kilometara kasnije okruže dečaci koji, idući pored mene, uporno ponavljaju: „Daj mi čokoladu!“

„Daj ti meni čokoladu!“, odgovaram, u apsurdnom natezanju sa dečurlijom koja niti razume niti je, na kraju krajeva, kriva što su je roditelji tako učili.

No nisu sva deca koju srećem naučena da prose. Mnoga me samo pozdrave sa „Namaste!“, priljubivši ručice i osmehujući mi se. Ako su sa mamama ili tatama, ovi ih uče da kažu: „Hello!“ ili „Bye-bye!“

Primećujem još nešto što bih mogla nazvati osobinom Nepalaca, jer dešava mi se otkako sam ovde – imaju veoma razvijen takmičarski duh. Nema deteta ili odraslog koji nije pokušao da me prestigne, bilo na biciklu ili peške, a u potonjem slučaju trčeći ispred mene. Kad isprednjače nekoliko desetina metara,

stanu, okrenu se i samozadovoljno se smejući pogledaju me sjajnih očiju, kao da kažu: *Ha! Brži smo!*

Povezujem taj takmičarski duh sa osećanjem Nepala da su jedinstveni, posebni i otud – najbolji. U njihovoj zemlji nalazi se masiv Himalaja i Mont Everest – Krov sveta. U Nepalju je, tamo na jugu, u mestu Lumбини koje se nalazi uz granicu sa Indijom, rođen Buda. To je jedina od svih država na svetu koja nema zastavu pravougaonog oblika – nepalska se sastoji od dva spojena ravnokraka trougla. Uz sve to, Nepal je kroz celu svoju istoriju uspešno ostajao nezavisan u odnosu na dva moćna suseda: Indiju na jugu i Kinu na severu.

Zbog toga, kada me deca ili odrasli Nepalci prestignu, često podignem palčeve, odajući im priznanje da jesu bolji.

Kako dan odmiče, tako sve više guram a sve manje vozim. Tome doprinosi i to što otkrivam da su mi se gumice kočnica sasvim izlizale. Ne znam kako se to desilo. Nisu bile sasvim nove, ali trebalo bi da su potrajale najmanje još nekoliko stotina kilometara. Možda su krivi voda i blato kroz koje sam skoro sve vreme prolazila, te su se tako brzo istanjile? Imam par rezervnih, ali trebaće mi dva para, za oba točka. Pokušavam da se setim da li sam usput videla neki bicikl u seoskom dvorištu, jer ako negde nađem neki, mogu da pitam vlasnika da mi proda paknove. No, nisam primetila nijedan. Što i ne čudi – ovde se i motorima teško prolazi i bicikl bi bio podjednako

bespotreban kao skije na ekvatoru, a posebno kada se zna koliko su dvotočkaši skupi u Nepal.

Tako sada guram i delom puta koji je uglavnom ravan i suv, i po kojem bih mogla da vozim. Štedim pločice kočnica dok predveče, kada se budem negde smestila, ne smislim šta da uradim. Prednje ću svakako zameniti, ali ostaje pitanje šta sa zadnjima. Do kraja ture, a to znači naredne dve nedelje najmanje, nigde neću moći da ih kupim. Jeste da ću najviše voziti uzbrdo – ako uopšte budem vozila s obzirom na stanje puta – ali svejedno ne mogu da pedalam bez pouzdanih kočnica, a očekuje me i spust nakon prevoja Torung La. Juriti za biciklom nizbrdo jer morate da ga gurate pošto mu ne rade kočnice napornije je nego ga gurati uzbrdo, a i veoma je opasno.

Kada se odlučim da današnju 'vožnju' završim u selu Sjange, gde postoji hostel, najpre se bacim na zamenu paknova. Stavljam nove napred, a ove prebacujem pozadi jer su u boljem stanju od onih na zadnjem točku. Ipak, ne ulivaju mi poverenje da će izdržati do kraja ture. Zato odlučujem da se sutra vratim džipom u Bašišahar i pokušam da nađem rezervne. Bicikl ću ostaviti ovde. Za akciju odlaska u grad, traženja nekog servisa ili radnje i povratka trebaće mi ceo dan. Ali barem vremena imam napretek.

Nekoliko Francuza planinara zainteresovano me posmatra kako radim. Ostaju u neverici kad im kažem da nameravam da izvozim celu Anapurna kružnu rutu.

„Neću da te plašim“, kaže jedan mladić, „ali ima jako strmih delova, po petsto metara uvis skoro pod pravim uglom. Pa ima i stepenica kojima moraš uzbrdo.“

Sa svojim drugarima, a uz pomoć nosača i vodiča, on je ispešačio celu rutu, samo iz suprotnog smera.

„Znam“, odgovorim. „Videla sam fotografije poznanika koji je tuda vozio prošle godine. Moguće je, malo ću gurati, nositi, prenositi prvo bisage pa bicikl, ali verujem da ću uspeti.“

Francuz i njegovi drugari klimaju glavama sa izrazima na licima u stilu „svaka čast“ i „ti nisi normalna“.

To me nagna na razmišljanje kom sam se i danas nekoliko puta prepuštala – zašto ovo radim? Odluku da pokušam da izvozim Anapurna rutu donela sam sasvim slučajno. Prethodio joj je susret sa grupom od šesnaest poljskih biciklista koji su došli u Nepal da bi vozili tim krugom, a potom i objava jednog momka na *Fejsbuku* koji želi da u organizaciji jednog srpskog kluba uradi to isto sledeće godine. Pogledala sam rutu, profile visina, pročitala na netu o iskustvima onih koji su tuda vozili, pregledala fotografije jednog drugog poznanika sa *Fejsbuka*, koji je tuda prošao prošle godine u organizovanoj vožnji preko neke nepalske agencije – i odlučila da to i sama pokušam.

Možda zato što već dugo, od početka putovanja oko sveta, želim da izvozim nešto veliko i zahtevno, poput prevoja Karakorum ili Pamira, ili rute Mena-li-Leh na Himalajima, ili Katmandu-Lasa na Tibetu.

Prvi će mi ostati nedostupan zbog problema sa pakistanskom vizom, drugi je bio zatvoren zbog sukoba sa Rusima u vreme kada sam bila u tom delu sveta, za treći bih morala da nađem društvo jer ne želim da sama pedalam po Indiji, a poslednji poduhvat nije moguće izvesti individualno već jedino u organizovanim grupama, sa vodičem i mnogo novca zbog brojnih odobrenja koja treba kupiti za ulazak na Tibet. Otuda, kada me je Anapurna ruta zainteresovala, nisam mogla da prestanem da razmišljam o njoj.

Ali opet – zašto?

Iskreno, ne znam odgovor. Želim da vidim Himalaje i da vozim na njima. Želim da testiram sebe i pobedim svoje slabosti. A najviše od svega – želim da na trenutak doživim onaj osećaj pobede, kada se nađem na vrhu i vrisnem od sreće i ponosa što sam uspela.